

บทที่ 1

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์

บทที่ 1

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์

1.1 ความหมายของการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ คือ การจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาซึ่งอยู่ในสภาวะยากลำบากอันเนื่องมาจากปัญหาทางสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่ไม่สามารถหรือไม่เหมาะสมจะเข้าศึกษาในสถานศึกษาทั่วไป ให้ได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือและให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ซึ่งสนองตามหลักการที่กำหนดไว้ใน ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ได้แก่

- เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา อันเนื่องมาจากปัญหาทางสภาพภูมิศาสตร์ ได้แก่ เด็กชาวเขา ชาวเรือ ชาวเกาะ เด็กต่างเชื้อชาติศาสนาและวัฒนธรรม

- เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา อันเนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ได้แก่ เด็กยากจน เด็กยากไร้ เด็กในแหล่งเสื่อมโทรม เด็กในชุมชนแออัดบุตรกรรมกรก่อสร้าง

- เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา อันเนื่องมาจากปัญหาสังคม ได้แก่ เด็กที่ครอบครัวหย่าร้าง เด็กที่ถูกทำทารุณ เด็กถูกใช้แรงงาน เด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้าขาดผู้อุปการะ เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางร่างกายและเพศ หรือเด็กที่จะถูกล่วงละเมิดทางเพศ เด็กที่มีความเสี่ยงสูงต่อการถูกชักนำไปประกอบอาชีพอันไม่พึงประสงค์ เด็กที่ครอบครัวมีปัญหายาเสพติด เด็กที่ครอบครัวมีปัญหาโรคเรื้อน โรคเอดส์ ฯลฯ

- เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา อันเนื่องมาจากปัญหาทางการเมือง ได้แก่ เด็กที่เป็นบุตรหลานของผู้ได้รับภัยคุกคามหรือผู้อพยพลี้ภัยชายแดน บุตรหลานของผู้ที่มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

- เด็กยากจนที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะทางและปัญญาเลิศ

การศึกษาสงเคราะห์ เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อเติมเต็มให้กับการศึกษาอีกลักษณะของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งช่วยในการบริการทางการศึกษาแก่ปวงชนของกระทรวงศึกษาธิการมีความครอบคลุม และสามารถสนองความต้องการของประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างทั่วถึง และเป็น

ธรรม โดยมุ่งพัฒนาเด็กขาดโอกาสทางการศึกษาให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการดำรงชีพ มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม มีเจตคติที่ดีต่อครอบครัว สังคม และประเทศชาติ มีความรักความเข้าใจ และยอมรับความต้องการสิทธิและบทบาทของตนเองและผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ รู้จักรัก เข้าใจ และรู้จักอนุรักษ์มรดก และเอกลักษณ์ของชาติด้วยการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ และพัฒนากิจกรรมด้านศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ตลอดถึงทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเป็นพลเมืองไทยที่มีความรับผิดชอบ และสามารถปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สามารถเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐบาลกับชุมชน และกลับไปเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง และเจริญก้าวหน้าได้ตามอัตภาพ (กองการศึกษาสงเคราะห์, 2541 : 5 - 6)

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ คือ โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นสำหรับเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนปกติได้ เด็กเหล่านี้ได้แก่ เด็กชาวป่า ชาวเขา ชาวเรือ ชาวเกาะ เด็กที่อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารหรือมีปัญหาทางสภาพภูมิศาสตร์ เด็กที่ยากจนมาก กำพร้า บิดาหรือมารดา ขาดผู้อุปการะ เด็กเร่ร่อน เด็กในแหล่งเสื่อมโทรม เด็กที่เป็นบุตรหลานของผู้ได้รับภัยคุกคาม บุตรหลานของผู้ที่มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ บุตรหลานของผู้ประสบอุทกภัย-วาตภัย บุตรผู้ป่วยโรคเรื้อน หรือเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในลักษณะอื่น ๆ ปัจจุบันโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์อยู่ในสังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

1.2 จุดกำเนิดและแนวคิดในการจัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

ในปี พ.ศ. 2494 สมัยที่นายอภัย จันทวิมล เป็นอธิบดีกรมสามัญศึกษา ประเทศไทยได้รับความร่วมมือจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) มีโครงการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นนักการศึกษาสำคัญของประเทศไทย เป็นคณะกรรมการและคณะทำงานหลายระดับ ซึ่งมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและไปศึกษาดูงานระหว่างประเทศ จึงเกิดความคิดหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายอภัย จันทวิมล ซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะผู้เชี่ยวชาญฝ่ายไทย และเป็นรองประธานคณะกรรมการโครงการ มีความคิดก้าวไกลที่จะตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ขึ้นในประเทศไทย ซึ่งท่านได้เขียนเอาไว้ดังนี้

ข้าพเจ้าจึงใคร่ขอเล่าว่า แนวความคิดในการจัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ นี้ได้เกิดขึ้นเมื่อปี 2494 ในระหว่างที่ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสามัญศึกษา และไปปฏิบัติงาน ณ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในฐานะหัวหน้าผู้เชี่ยวชาญฝ่ายไทย และเป็นรองประธานคณะกรรมการโครงการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้จัดขึ้นด้วยความร่วมมือขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ เรียกโดยย่อว่า ยูเนสโก (UNESCO) นอกจากนั้น โครงการนี้ยังได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากองค์การชำนาญพิเศษแห่งสหประชาชาติ คือ องค์การอาหารและเกษตร FAO องค์การอนามัยโลก WHO องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศ ILO และองค์การยูซอม USOM ของประเทศสหรัฐอเมริกาด้วย

โครงการที่จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นโครงการที่มุ่งหมายปรับปรุงส่งเสริมการศึกษาทุกระดับ ที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องการศึกษาประชาชน และการขยายตัวของการศึกษาประชาชน

การที่ข้าพเจ้าเกิดความคิดที่จะจัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ขึ้นในประเทศไทย เป็นเพราะในระหว่างที่ปฏิบัติงานอยู่ที่ฉะเชิงเทรา ข้าพเจ้าได้ศึกษาเรื่องปรับปรุงส่งเสริมการศึกษาในประเทศอังกฤษ ซึ่งทำให้เกิด Education Act 1944 (พ.ศ. 2487) และมิสซิส เอลเลน วิลคินสัน รัฐมนตรีศึกษาของอังกฤษได้กล่าวว่า การตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น มีความมุ่งหมายสำคัญที่จะให้เด็กอังกฤษทุกคนได้รับการศึกษาถึงขั้นมัธยมศึกษาเป็นอย่างต่ำ ไม่ว่าเด็กนั้นจะมีพ่อแม่อยู่ในฐานะเช่นไรก็ตาม และไม่ว่าจะมีภูมิฐานะอยู่ ณ ที่ใดในราชอาณาจักรอังกฤษก็ตาม

คำกล่าวของมิสซิส เอลเลน วิลคินสัน ได้ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความคิดว่าแม้ในขณะนี้เราจะยังไม่อยู่ในฐานะที่จะทำได้อย่างอังกฤษ แต่เราก็สมควรกำหนดนโยบายว่า จะให้เด็กไทยทุกคนได้รับการศึกษาถึงขั้นประถมศึกษาตอนปลายเป็นอย่างต่ำ ไม่ว่าเด็กนั้นจะมีพ่อแม่อยู่ในฐานะเช่นไรก็ตาม และไม่ว่าจะมีภูมิฐานะอยู่ ณ ที่ใดในราชอาณาจักรไทยก็ตาม

ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา เด็กที่บ้านอยู่ไกลโรงเรียนเกิน 2 กิโลเมตร ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้าเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า เด็กประเภทนี้ แทนที่จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้าเรียนในโรงเรียนธรรมดา รัฐควรจัดให้เข้าเรียนในโรงเรียนพิเศษ เรียกว่าโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งจัดเป็นโรงเรียนประจำ เปิดทำการสอนถึงขั้นประถมศึกษาตอนปลาย เป็นอย่างน้อย โดยรัฐให้เงินอุดหนุนเป็นรายหัว เพื่อเป็นค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า ค่าเครื่องเรือน และค่ารักษาพยาบาล

ในระยะนั้น ฉะเชิงเทรากำลังมีชื่อเสียงโด่งดังว่าเป็นจังหวัดที่มีการปรับปรุง ส่งเสริม การศึกษาเป็นการใหญ่ ฉะนั้น จึงมีครู ศึกษาธิการอำเภอ ศึกษาธิการจังหวัด ตลอดจนข้าราชการ ฝ่ายปกครอง พวกกันไปดูงานที่จังหวัดฉะเชิงเทราเนื่อง ๆ วันหนึ่งนายประพันธ์ อำพัน นายอำเภอ พนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี และคณะได้พากันไปดูงานที่ฉะเชิงเทรา ในตอนนั้น ข้าพเจ้าบังเอิญ อยู่ที่ศูนย์ปฏิบัติงานโครงการฉะเชิงเทรา นายอำเภอพนมทวนจึงได้แวะไปเยี่ยม และสนทนากัน ถึงเรื่องการจัดการศึกษา ข้าพเจ้าได้เล่าให้นายอำเภอพนมทวนฟังถึงเรื่องแนวการจัดโรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์สำหรับเด็กที่อยู่ห่างไกลการคมนาคม และบอกว่าข้าพเจ้ากำลังมองหาสถานที่ สักแห่งหนึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 100 ไร่ สำหรับจัดตั้งโรงเรียนประเภทนี้ นายอำเภอพนมทวนสนใจ และเห็นชอบกับโครงการ จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่ข้าพเจ้าเล่าให้ฟัง และเชิญให้ข้าพเจ้า ไปดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนดังกล่าวที่อำเภอพนมทวน โดยทางอำเภอรับจะจัดหาที่ดินให้โดยทาง ราชการไม่ต้องซื้อ

ต่อมาข้าพเจ้าได้ไปดูสถานที่ตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ที่อำเภอพนมทวน และได้ ปรึกษาหารือกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ในกรมสามัญศึกษา คือ นายบุรินทร์ สิมพะลิก รองอธิบดี กรมสามัญศึกษา นายเกรียง กิริติกร หัวหน้ากองการศึกษาพิเศษ ม.ร.ว. หญิงเสริมศรี เกษมศรี หัวหน้าแผนกการศึกษาสงเคราะห์ และนายหล่อ วิระชาติ ศึกษาธิการจังหวัดกาญจนบุรี ทุกคนก็ เห็นชอบด้วย ข้าพเจ้าจึงทำบันทึกเสนอ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และในที่สุด พลเอก มังกร พรหมโยธี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ก็อนุมัติให้จัดตั้งโรงเรียนศึกษา สงเคราะห์พนมทวนขึ้นได้

ต่อมาได้มีพิธีเปิดโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2496 โดยมี นายบุญปลุก ทัดตานนท์ เป็นครูใหญ่ และนายสุขุม ครุทานนท์ ผู้อำนวยการโรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์พนมทวนในปัจจุบัน ก็เป็นครูน้อยคนหนึ่งของโรงเรียนนี้ในระยะแรกด้วย ผู้ที่มา เป็นประธานในพิธีเปิดโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน คือ ขุนอักษรสารสิทธิ์ (อภัย จันทวิมล, 2494 - 2503)

1.3 ประวัติการศึกษาสงเคราะห์

1. ประเทศไทย

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แห่งแรกคือ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่ง ฯพณฯ นายอภัย จันทวิมล อธิบดีกรมสามัญศึกษา เป็นผู้คิดริเริ่มและได้ประกาศจัดตั้งเป็นทางการ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2496 ความมุ่งหมายในครั้งแรก มี 4 ประการ คือ

1. เพื่อให้เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา (โดยเฉพาะผู้ที่บ้านอยู่ห่างไกลโรงเรียน เกินกว่า 2,000 เมตร ซึ่งได้รับการยกเว้นในสมัยนั้น) ได้มาเข้าเรียนแบบอยู่ประจำ ให้มีความรู้อย่างน้อย ในระดับการศึกษาภาคบังคับ และได้รับการฝึกสอนด้านวิชาชีพ ที่จะสามารถกลับไปดำรงชีวิตในถิ่นกำเนิดของตนเอง ซึ่งจะเป็นการพัฒนาท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลของประเทศได้ด้วย

2. เพื่อให้เด็กรู้จักหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ที่เน้นในเรื่องนี้ เพราะเด็กที่เข้าเรียนใน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจนมาก อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหา มาก จึงจำเป็นต้องสร้างความสำนึกในหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม

3. เพื่อสร้างผู้ที่จะนำความเข้าใจในการปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ให้กลับไปสู่ท้องถิ่น สามารถเป็นผู้นำท้องถิ่น และสามารถเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐกับชุมชนของตนได้

4. เพื่อให้รู้จักรักษาและซาบซึ้งในคุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ (กรมสามัญศึกษา, 2524 : 3)

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน เมื่อจัดตั้งขึ้นในครั้งแรกได้รับเด็กยากไร้ห่างไกลการคมนาคม และชาวเขาจากท้องที่ของจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ เข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-7 เป็นโรงเรียนประจำ รัฐให้การสงเคราะห์ค่าอาหารคนละ 1,000 บาท ต่อปี และเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย เครื่องเขียน แบบเรียนและจัดหลักสูตรเน้นหนักไปในทางวิชาชีพเมื่อเรียนจบแล้ว กรมสามัญศึกษาได้พิจารณาให้ทุนการศึกษา คัดเลือกไปเรียนต่อวิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี หรือโรงเรียนอาชีวศึกษาหรือโรงเรียนมัธยมศึกษาของจังหวัดที่เด็กมีภูมิลำเนาอยู่ โดยให้ทุนอุดหนุนปีละ 800 บาท และเมื่อสำเร็จแล้วก็กลับไปเป็นครูในท้องถิ่นกันดาร อันเป็นภูมิลำเนาเดิมของเด็ก

เมื่อโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน ได้ดำเนินการเป็นที่เรียบร้อยแล้วและได้ผลดี กรมสามัญศึกษาได้พิจารณาขยายการศึกษาสงเคราะห์ โดยกำหนดในแผนพัฒนาการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ให้จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ขึ้น เขตการศึกษาละ 1 โรงเรียนและ ได้ดำเนินการจัดตั้งขึ้นในเวลาต่อมาดังนี้

ปี พ.ศ. 2501 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน จังหวัดเชียงราย เขตการศึกษา 8

ปี พ.ศ. 2504 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย จังหวัดนนทบุรี เขตการศึกษา 1

ปี พ.ศ. 2504 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จันทบุรี จังหวัดจันทบุรี เขตการศึกษา 12

ปี พ.ศ. 2505 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์อรัญบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด เขตการศึกษา 10

ปี พ.ศ. 2505 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชัยนาท จังหวัดชัยนาท เขตการศึกษา 6

ปี พ.ศ. 2507 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก จังหวัดตาก เขตการศึกษา 7

ปี พ.ศ. 2508 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี เขตการศึกษา 3

ปี พ.ศ. 2512 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เขตการศึกษา 11

ปี พ.ศ. 2512 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สกลนคร จังหวัดสกลนคร เขตการศึกษา 9

ปี พ.ศ. 2513 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นราธิวาส จังหวัดนราธิวาส เขตการศึกษา 2

ปี พ.ศ. 2514 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เขาพนม จังหวัดกระบี่ เขตการศึกษา 4

เมื่อจัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ครบทุกเขตการศึกษาแล้ว รัฐเห็นว่ายังไม่เพียงพอแก่ความต้องการของสังคม ประกอบกับชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในบางจังหวัด มีปัญหาแทรกซ้อน ด้านความมั่นคงของชาติ ฉะนั้น เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว จึงได้มีการจัดประชุมคณะกรรมการ

ศึกษาขึ้น โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน และผู้แทนจากส่วนราชการต่าง ๆ เป็นกรรมการ สำหรับผู้แทนกรมสามัญศึกษา คือรองอธิบดีกรมสามัญศึกษา (นายสาย ภาณุรัตน์) ที่ประชุมมีมติให้จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขา ขึ้นในจังหวัดที่มีเด็กชาวเขาอพยพมาก ๆ จังหวัดละ 1 โรงเรียน และกำหนดให้รับเด็กพื้นราบเข้าเรียนได้ในอัตราส่วน 70 : 30 หรือ 80 : 20 ดังนี้

ปี พ.ศ. 2514 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบูรณ์

ปี พ.ศ. 2515 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์น่าน

ปี พ.ศ. 2516 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่ฮ่องสอน

ปี พ.ศ. 2517 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบุรี

ปี พ.ศ. 2518 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่

ต่อมาปี พ.ศ. 2515 ศูนย์อำนวยการและประสานงาน กองอำนวยการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ (กค.ปค.) และจังหวัดพัทลุง ได้เสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติให้กรมสามัญศึกษา จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุงขึ้นเป็นกรณีพิเศษ เนื่องจากจังหวัดพัทลุงได้รับการคุกคามจาก ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์เป็นเวลาช้านานแล้ว ประกอบกับประชาชนในท้องถิ่นมีฐานะยากจนและได้รับการศึกษาดำ มักจะถูกผู้ก่อการร้ายชักจูงไปเป็นพรรคพวก ถูกฆ่าตาย หรือหายสาบสูญ และมีเด็กในเกณฑ์ภาคบังคับเป็นจำนวนมากถูกทอดทิ้งให้อยู่กับญาติพี่น้อง ซึ่งนับวันจะทวีจำนวนมากขึ้น ทั้ง ๆ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือส่งเด็กดังกล่าวไปเข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สุราษฎร์ธานีทุกปีแล้วก็ตาม ก็ไม่เพียงพอกับจำนวนเด็กที่รอเข้ารับการศึกษา ฉะนั้น เพื่อผลด้านการปฏิบัติการด้านจิตวิทยา เพื่อการบำรุงขวัญและการป้องกันการแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายฯ คณะรัฐมนตรีจึงอนุมัติให้กรมสามัญศึกษา จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุง เพื่อรับบุตรหลานของผู้ที่ได้รับภัยคุกคามจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ขึ้น เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2517 เป็นต้นมา

เนื่องจากกรมประชาสงเคราะห์และกรมอนามัยซึ่งรับผิดชอบเกี่ยวกับการสงเคราะห์ และการดูแลสุขภาพอนามัยของผู้ป่วยโรคเรื้อนในนิคมทั่วประเทศ ได้เชิญผู้แทนจากกรมสามัญศึกษาไปพิจารณา เรื่องการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของผู้ป่วยโรคเรื้อน ที่ขาดโอกาสศึกษาเล่าเรียน เพราะเป็นที่รังเกียจของสังคม ร่วมกับผู้แทนของกรมประชาสงเคราะห์และกรมอนามัย ผลปรากฏว่า มีมติให้กรมสามัญศึกษาดำเนินการจัดการศึกษา ให้แก่บุตรหลานของผู้ป่วยโรค

เรือนในนิคมต่าง ๆ กระทรวงศึกษาธิการเห็นชอบ และได้้นำเรื่องเสนอขออนุมัติต่อ คณะรัฐมนตรี ได้รับการอนุมัติให้เปิดโรงเรียนสำหรับบุตรหลานผู้ป่วยโรคเรื้อน ดังนี้

ปี พ.ศ. 2517 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี (ต่อมาได้ยุบเลิกเพราะมีบุตรหลานผู้ป่วยโรคเรื้อนลดลง)

ปี พ.ศ. 2517 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ (รับโอนจากมูลนิธิชีวิตใหม่ จังหวัดเชียงใหม่)

ปี พ.ศ. 2517 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์โนนสมบูรณ์ จังหวัดขอนแก่น

ปี พ.ศ. 2518 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์อำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี

ปี พ.ศ. 2524 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จิตต์อารี ๔ จังหวัดลำปาง (รับโอนจากมูลนิธิช่วยคนโรคเรื้อน จังหวัดลำปาง)

อนึ่ง คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้กรมสามัญศึกษารับโอนโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ มาดำเนินการ และอยู่ในสังกัดกองการศึกษาพิเศษ ประเภทโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สำหรับเด็กที่มีปัญหาสังคม กำพรว้า ยากจน และเด็กในชุมชนแออัด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา จวบจนถึงปัจจุบัน กรมสามัญศึกษาได้รับอนุมัติจัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพิ่มขึ้นอีก ดังนี้

ปี พ.ศ. 2532 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 19 จังหวัดนครศรีธรรมราช

ปี พ.ศ. 2533 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 20 จังหวัดชุมพร

ปี พ.ศ. 2535 โรงเรียนสมเด็จพระปิยะมหาราชรมณีย์เขต จังหวัดกาญจนบุรี

ปี พ.ศ. 2535 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 21 จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปี พ.ศ. 2535 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 22 จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปี พ.ศ. 2536 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 23 จังหวัดพิษณุโลก

ปี พ.ศ. 2536 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 จังหวัดพะเยา

ปี พ.ศ. 2537 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 25 จังหวัดแพร่

ปี พ.ศ. 2537 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26 จังหวัดลำพูน

ปี พ.ศ. 2537 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 27 จังหวัดหนองคาย

ปี พ.ศ. 2537 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 28 จังหวัดยโสธร

ปี พ.ศ. 2537 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 29 จังหวัดศรีสะเกษ

ปี พ.ศ. 2541 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 30 จังหวัดเชียงใหม่

ปี พ.ศ. 2541 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 จังหวัดเชียงใหม่

ปี พ.ศ. 2541 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตราด จังหวัดตราด

2. ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ก็มีแนวการจัดการศึกษาสงเคราะห์เช่นเดียวกับในประเทศไทย แต่มีขอบข่ายการจัดกว้างขวางกว่า กล่าวคือ การศึกษาสงเคราะห์ในสหรัฐอเมริกา หมายถึง โปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา (Equality of Educational Opportunity) ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากโปรแกรมเหล่านี้ได้แก่เด็กจากครอบครัวของชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ เช่น นิโกรอเมริกัน (Blacks) และเมกซิกกันอเมริกัน (Chicanos) เป็นต้น เด็กจากครอบครัวดังกล่าวมักอาศัยอยู่ตามแหล่งเสื่อมโทรมในเมืองใหญ่ ๆ นอกจากนี้ ในสหรัฐอเมริกาหรือในประเทศตะวันตกอื่น ๆ ยังมีโปรแกรมการศึกษาที่เรียกว่า Correcting Education ซึ่งหมายถึงการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความผิดปกติทางอารมณ์ เด็กหลบหนีจากบ้านโดยจัดเป็นสถานที่ ซึ่งมีลักษณะคล้าย ๆ กับสถานกักกันที่สถานสงเคราะห์ โปรแกรม Correcting Education ดังกล่าวนี้อาจจัดให้เข้าร่วมอยู่ในการศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีสภาพผิดปกติหรือรวมอยู่ในการศึกษาสงเคราะห์ ก็ยังไม่เป็นที่ตกลงกันอย่างแน่นอน จากความยุ่งยากในการแบ่งขอบข่ายให้แน่นอนลงไป ในทางวิชาการจึงมักนิยมพูดถึงการศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาสงเคราะห์รวม ๆ กันไป โดยใช้คำรวม ๆ ว่า การศึกษาพิเศษ (กรมสามัญศึกษา, 2524 : 25)

1.4 นโยบายการศึกษาสงเคราะห์

ตามแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ของกรมสามัญศึกษา ได้กำหนดนโยบายและเป้าหมายของการจัดการศึกษาสงเคราะห์ พอสรุปได้ดังนี้

1. เร่งปรับปรุงคุณภาพการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีความรู้ มีนิสัยรักการอ่าน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ ร่างกายแข็งแรง มีศีลธรรม มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย ขยัน ประหยัด ฟังตนเองได้ สามารถทำงานเป็นกลุ่มและหมู่คณะ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม สงวนรักษาและพัฒนาสิ่ง

แวดล้อม สามารถเป็นผู้นำท้องถิ่นได้ รวมทั้งมีความสำนึกในความเป็นคนไทย และมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2. เร่งพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับวิทยาการสมัยใหม่และภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การคิดประดิษฐ์ มีจิตสำนึกด้านวิทยาศาสตร์ ตระหนักถึงผลกระทบที่มีต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรู้จักเลือกและใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม

3. ขยายและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่เด็กกลุ่มเป้าหมายที่จำเป็นต้องสงเคราะห์ให้กว้างขวางทั่วถึงยิ่งขึ้น ทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา

4. สนับสนุนและส่งเสริมให้โรงเรียนประสานสัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อจัดการศึกษาและมีบทบาทในการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ให้ชุมชนเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งการสงวนรักษาศิลปะและวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

5. เร่งส่งเสริมการศึกษาเพื่ออาชีพให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะมีใจรัก มีค่านิยมและพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ มีรายได้ระหว่างเรียน มองเห็นช่องทางในการทำมาหากิน พร้อมทั้งจะหาความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติม หรือออกไปประกอบอาชีพโดยเฉพาะอาชีพอิสระ

6. เร่งพัฒนาคุณภาพของครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาสงเคราะห์ในด้านเทคนิคการสอน การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา การจัดทำสื่อและแบบเรียน การคิดวิเคราะห์ การวัดผลและประเมินผล การนิเทศ การบริหารหลักสูตร การดูแลนักเรียน และจัดบุคลากรที่มีความสามารถเฉพาะด้าน เสริมสร้างให้มีศีลธรรม มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกในวิชาชีพ มีความรู้รวมทั้งขวัญและกำลังใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

7. เร่งพัฒนาระบบบริหาร ระบบและองค์กรที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน การแนะแนว การใช้สื่อเทคโนโลยี และการนิเทศการศึกษา ให้โรงเรียนมีความคล่องตัวในการบริหารและจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ รวมทั้งปรับปรุงระบบการจัดสรรทรัพยากร และการตรวจ

ติดตามให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสนับสนุนให้มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน มาใช้ในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

8. เร่งพัฒนาระบบข้อมูล ข่าวสาร และสารสนเทศเพื่อการบริหาร การจัดการศึกษาสงเคราะห์และการประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวาง และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งในระดับกรม จังหวัด และโรงเรียน

1.5 แนวการดำเนินงานของการศึกษาสงเคราะห์

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแนวการดำเนินงานของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2529 เป็นต้นไป ดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สำหรับบุตรผู้ป่วยโรคเรื้อน

ให้กรมสามัญศึกษาดำเนินการจัดการศึกษาตามปกติดังที่เคยจัดมา ทั้งนี้เพราะเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะพิเศษ

2. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ประจำเขตการศึกษา

2.1 ให้จัดบริการทางการศึกษาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือเด็กที่ยากจนมากและอยู่ห่างไกลไม่มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป และเด็กที่กำพร้า ไม่มีผู้อุปการะ ส่วนเด็กที่ยากจนปกติให้เข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

2.2 ให้สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัด ร่วมมือกันพิจารณาและดำเนินการสำรวจผู้จะเข้าเรียนตามเกณฑ์ในข้อ 2.1

3. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขา

3.1 ให้เพิ่มจำนวนโควตารับเด็กชาวเขาและลดโควตารับเด็กพื้นราบจากสัดส่วนเดิมที่กำหนด 50 : 50 เป็น 70 : 30 หรือ 80 : 20

3.2 ให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดเข้าร่วมพิจารณาคัดเลือกเด็กพื้นราบในข้อ 3.1 ให้เป็นไปตามเกณฑ์ในข้อ 2.1

3.3 ให้ปรับหลักสูตรการเรียนการสอนที่ใช้ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขาโดยเน้นด้านความรักชาติ ความเป็นผู้นำ หลักการปกครอง คุณธรรม วิชาชีพและโภชนาการ

1.6 บทบาทของการศึกษาสงเคราะห์

1. ในด้านความมั่นคงของชาติ

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ได้รับการพัฒนาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพตามสถานะของความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจสังคม การเมือง การปกครอง และความมั่นคงอยู่รอดปลอดภัยของประเทศชาติ ตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2496 ตลอดมาอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ได้จัดตั้งเพิ่มขึ้นตามจังหวัดต่าง ๆ ในพื้นที่มีปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคง เป็นอันดับแรก เช่น จัดตั้งในจังหวัดเชียงราย จังหวัดตาก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดพัทลุง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดน่าน ฯลฯ

เด็กในเกณฑ์บังคับเรียนตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาจากครอบครัวผู้ยากไร้ เด็กจากครอบครัวของชนกลุ่มน้อย และเด็กจากครอบครัวของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ตามบริเวณชายแดนไทย ซึ่งตกอยู่ในสภาพล่อแหลมต่อการถูกชักจูงให้หลงผิดในช่วงระยะเวลาที่ลัทธิคอมมิวนิสต์แพร่ขยายเข้าสู่ประเทศไทย ได้รับการคัดเลือกให้มาศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เป็นจำนวนมาก

ผู้ปกครองของเด็กเหล่านั้น ได้มีโอกาสติดตาม บุตร หลาน ของตนมาพบเห็นสภาพของโรงเรียนที่รัฐจัดให้ลูกหลานของตนเล่าเรียนอย่างสม่ำเสมอ ประกอบกับคำชี้แนะ การสนทนาจากคณะครูอาจารย์ และโดยเฉพาะผู้บริหารของโรงเรียนทำให้ผู้ปกครองของเด็กที่กำลังถูก ชักจูงไปในทางหลงผิดกับแนวความคิดของฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลให้ความร่วมมือสนับสนุนรัฐอย่างกว้างขวาง

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ นอกจากจะจัดตั้งขึ้นเพื่อให้โอกาสทางการศึกษาแก่ครอบครัวผู้ยากไร้ และมีข้อจำกัดนานับประการแล้ว

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ยังมีบทบาทพิเศษติดตามมาโดยไม่คาดฝัน ตามสถานะของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครอง กล่าวคือ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เป็นองค์กรของรัฐองค์หนึ่งในระดับพื้นที่ชุมชน ดำเนินการด้านสังคมจิตวิทยา ต่อต้านการแพร่ขยายลัทธิอื่นที่ขัดต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งรัฐบาลและปวงชนชาวไทยยึดมั่นอยู่

2. ในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เป็น โรงเรียนประจำ ที่รับนักเรียนยากจน จากท้องที่ต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดอันเป็นที่ตั้งของโรงเรียนและจังหวัดใกล้เคียง มีระเบียบการรับนักเรียนเข้า

เรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แยกจากการรับนักเรียนโดยทั่วไป ทำให้นักเรียนที่มีบ้านอยู่ใกล้โรงเรียนไม่มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ได้ หากคุณสมบัติไม่ครบถ้วน

กรมสามัญศึกษาจึงได้อนุมัติในหลักการ ให้นักเรียนที่มีบ้านอยู่ใกล้โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และมีความประสงค์จะขอเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ประเภทนักเรียนไป - กลับ รวมกัน ห้องละไม่เกิน 5 คน ทั้งนี้กรมสามัญศึกษาได้ตระหนักถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จะต้องพยายามสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ให้ความร่วมมือช่วยเหลือชุมชน ตามศักยภาพของโรงเรียน ดังนี้

1. ร่วมกิจกรรมของชุมชน นำคณะครูและนักเรียนไปร่วมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น งานลอยกระทง งานตรุษ สงกรานต์ ประเพณีทางศาสนา งานวัด และงานของประชาชนในชุมชนใกล้โรงเรียน
2. กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ นำลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี ทำงานอาสาพัฒนา เช่น ถนน วัด สถานที่สำคัญ ซุดลอกคลอง เหมือง ฝาย อันเป็นสาธารณประโยชน์
3. อนุญาตให้ใช้สถานที่ของโรงเรียน จัดกิจกรรมของชุมชน เช่น ใช้หอประชุมเป็นที่ประชุมของชุมชน ตลอดจนให้ชาวบ้านมาใช้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น จัดงานเลี้ยงมงคลสมรส งานอุปสมบท เป็นศูนย์การเลือกตั้งต่าง ๆ
4. จัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน เช่น เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ ซึ่งประชาชนมีโอกาสมาอ่านหนังสือในห้องสมุด โรงเรียนอาจจะจัดกิจกรรมฝึกวิชาชีพระยะสั้นให้กับกลุ่มแม่บ้านในการประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่น สอนวิชาทำขนมเค้ก การทำกระเป๋าการทำของชำร่วยในงานมงคล
5. เป็นศูนย์กีฬาของชุมชน ให้โอกาสแก่ชุมชนในการใช้สนามกีฬาของโรงเรียน จัดแข่งขันกีฬาของชุมชน หรือเชิญชุมชนอื่น ๆ มาแข่งขันกีฬาในชุมชนของโรงเรียน
6. เป็นผู้นำชุมชน ในโอกาสต่าง ๆ เช่น รณรงค์ให้ประชาชนออกมาเลือกตั้ง ให้เลือกคนดีมีคุณธรรมเป็นผู้แทนราษฎร รวมทั้งการต่อต้านโรคเอดส์ เลิกสูบบุหรี่ ฯลฯ
7. เผยแพร่ชื่อเสียงและเกียรติยศของโรงเรียนเข้าไปในชุมชน เช่น การจัดนิทรรศการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีกับชุมชน

8. จัดทำเอกสาร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์โรงเรียนและความสำเร็จต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ประชาชนได้รู้จัก

การเปิดประตูรั้วโรงเรียนต้อนรับชุมชน นอกจากจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแล้ว สิ่งที่มาคือความร่วมมือที่ชุมชนจะมอบให้กับโรงเรียน โดยเฉพาะนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เป็นเด็กด้อยโอกาสที่มาจากครอบครัวยากจน ชุมชนก็จะให้ความช่วยเหลือ โรงเรียนจะต้องให้เกียรติแก่ผู้สนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนอย่างยิ่ง

3. ในด้านการแก้ปัญหาสังคม

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาสังคม บางครั้งเป็นปัญหาเฉพาะหน้า และบางครั้งเป็นปัญหาระยะยาวที่ต้องดำเนินการติดต่อกันเป็นเวลานาน เช่น

1. ปัญหาบุตรผู้ป่วยโรคเรื้อน รัฐบาลได้พยายามช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเรื้อน หลังจากพักรักษาตัวในโรงพยาบาลจนแน่ใจว่าไม่สามารถแพร่เชื้อไปยังผู้อื่นได้ ทางมูลนิธิ องค์การการกุศลก็จะจัดนิคมที่ทำกินให้ผู้ป่วยและครอบครัวไปอยู่ร่วมกัน รัฐจึงช่วยจัดการศึกษาให้แก่บุตรผู้ป่วย ในรูปการศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งรัฐดำเนินการอยู่ 4 แห่งคือ

1. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่
2. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จิตต์อารีฯ จังหวัดลำปาง
3. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
4. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์อำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ

ในขณะนี้จำนวนบุตรผู้ป่วยโรคเรื้อน ได้ลดจำนวนลงเป็นระยะ ๆ ทางกองการศึกษาสงเคราะห์ก็นำเด็กยากจนเด็กพิเศษ และเด็กด้อยโอกาสอื่น ๆ ที่ยังรอความช่วยเหลือมาเรียนแทนที่ว่าง

2. ปัญหาสาธารณภัย

ประเทศไทยมีสาธารณภัยเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ไม่ว่าจะวาตภัย อุทกภัย หรืออัคคีภัย ได้สร้างความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินอยู่เนือง ๆ บางครอบครัวเสียชีวิตเกือบทั้งครอบครัว ทั้งบุตรหลานไว้ ก็กลายเป็นเด็กกำพร้าขาดที่พึ่ง บางรายเทือกสวนไร่นาล่มจมเสียหาย ต้องใช้เวลาฟื้นฟูเริ่มต้นใหม่ไม่น้อยกว่า 5 ปี จึงจะเก็บดอกออกผลได้

ในภาวะอันล้นเนื้อประดาตัวนี้ มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ก็จะยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเบื้องต้นสำหรับด้านการศึกษาทางมูลนิธิ

ราชประชานุเคราะห์ก็จะร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการจัดตั้งโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ เพื่อให้บุตรหลานของผู้ประสบเคราะห์กรรมจากภัยธรรมชาติ ได้เข้าศึกษาเล่าเรียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง โดยจัดในรูปแบบของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ คือ จัดหอพักในโรงเรียน โดยรัฐออกค่ากินอยู่ประจำ เสื้อผ้า และเครื่องเขียนแบบเรียน แม้เด็กเหล่านี้จะศึกษาในระดับสูงต่อไปหากครอบครัวยังไม่อยู่ในภาวะที่จะช่วยเหลือส่งเสียให้เรียนในระดับสูงได้ ก็จะจัดทุนการศึกษาให้ต่อไป

ตั้งพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่คณะกรรมการมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ณ ศาลาดุสิดาลัย วันอังคารที่ 13 กรกฎาคม 2536) ตอนหนึ่งว่า “เรื่องของการศึกษาของผู้ที่ประสบภัย โดยเฉพาะการศึกษาของผู้สูญเสียผู้ที่เป็นผู้อุปการะ ผู้เป็นที่พึ่ง จึงได้ตั้งโรงเรียนให้ผู้ที่ไม่ใช่ผู้อุปการะได้เป็นที่พึ่ง คือ ทำให้เด็กเหล่านั้นมีทางที่จะเรียนหาความรู้เพื่อฟื้นฟูชีวิตของตัวเอง และสร้างชีวิตอนาคตที่ดีใจเพราะว่าโรงเรียนที่ได้ตั้งขึ้นมามีผลทำให้ผู้ที่ประสบภัยและไม่มีที่พึ่ง โรงเรียนเหล่านั้นก็ได้สร้างเป็นลำดับมา ตามที่ประธานกรรมการบริหารได้รายงาน ซึ่งก็เป็นส่วนสำคัญของงานของมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ตั้งแต่วันที่ตั้งมูลนิธิ ก็ได้ มีการวิวัฒนาการของมูลนิธิมา ตลอดจนกระทั่งบัดนี้ ส่วนสำคัญที่ได้ทำตั้งแต่ต้นที่กล่าวมาเมื่อตะกี้ว่าได้ตั้งโรงเรียนสำหรับผู้ประสบภัย และขาดผู้อุปการะได้ขยายขึ้นไปทั่วประเทศ และเช่นเดียวกันกับกิจการอื่น ๆ ซึ่งมูลนิธิฝ่ายจังหวัดก็ได้ดูแล และเจ้าเมืองหรือพ่อเมืองก็กลายเป็นผู้อุปการะนักเรียนที่ขาดผู้อุปการะทำให้นักเรียนเหล่านี้มีความอบอุ่นใจ และสามารถที่จะสร้างตัว คือหาความรู้ใส่ตัว และก็เห็นได้ว่านักเรียนเหล่านี้มีความสบายใจ มีกำลังใจอย่างดี จึงได้เรียนดี ตามรายงานที่ได้รับทราบนักเรียนทุนของมูลนิธิราชประชานุเคราะห์เป็นผู้ที่เรียนดี มีผลการเรียนยอดเยี่ยม สามารถจะเรียนได้ผลถึงขั้นสูง ซึ่งเป็นที่ยินดี เพราะว่ามันนักเรียนเหล่านี้ เมื่อเรียนสำเร็จแล้วก็กลับมาช่วยเป็นคนที่เอื้อเฟื้อเป็นคนที่ดี เพราะเข้าใจถึงความเดือดร้อนที่คนอื่นจะได้รับเมื่อมีภัยธรรมชาติจึงได้เป็นผู้ที่มาช่วยในกิจการของมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ด้วย”

การแก้ปัญหาผู้ประสบภัยธรรมชาติ ตามที่ประเทศชาติประสบภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย ฯลฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า โปรดกระหม่อมให้มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ (ในพระบรมราชูปถัมภ์) ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการจัดตั้งโรงเรียนราชประชานุเคราะห์เป็นการเร่งด่วน เพื่อบรรเทาความทุกข์ยากของประชาชน ที่ได้รับความสูญเสีย ได้ส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนที่เกิดขึ้นในโครงการนี้ ได้แก่

1. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 19 จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 20 จังหวัดชุมพร

3. ปัญหาโสเภณีเด็ก รัฐบาลมีนโยบายที่จะปราบปรามโสเภณีเด็กให้หมดไป โดยเด็ดขาด จากการสำรวจพบว่าปัญหาดังกล่าวรุนแรงมาก นับว่าเป็นปัญหาที่หลายฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน จะต้องร่วมมือกันจึงจะแก้ปัญหาได้สำเร็จ สาเหตุของปัญหาเกิดจาก

1. ความยากจนของครอบครัว

2. ขาดการศึกษา หรือมีการศึกษาที่ระดับต่ำ

3. ขาดความอบอุ่นเนื่องจากครอบครัวแตกแยก

4. ปัญหายาเสพติด

5. ปัญหาการแข่งขันทางวัตถุของสังคมชนบท

6. มีบุคคลในครอบครัวไปประกอบอาชีพบริการทางเพศ

นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวดังกล่าวตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการไปประกอบอาชีพอันไม่พึงประสงค์ จึงให้ผู้บริหารและครูประจำชั้น ช่วยตรวจสอบ ผู้ที่มีความเสี่ยงสูงเข้ารับทุนประเภท ก. ซึ่งต้องออกจากครอบครัวไปอยู่ในโรงเรียนประจำประเภทศึกษาสงเคราะห์ ส่วนที่เสี่ยงน้อยก็ให้รับทุนประเภท ข. ซึ่งเรียนไปกลับให้อยู่กับครอบครัว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้า ฯ พระราชทานเงินจากมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ในพระบรมราชูปถัมภ์สร้างโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในภาคเหนือเพื่อการนี้ อีก 6 โรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 21 อ. แม่ลาน้อย จ. แม่ฮ่องสอน

2. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 22 อ. ปาย จ. แม่ฮ่องสอน

3. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 23 อ. นครไทย จ. พิษณุโลก

4. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 อ. จุน จ. พะเยา

5. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 25 อ. ร้องกวาง จ.แพร่

6. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26 อ. ป่าซาง จ. ลำพูน

นอกจากเป็นแก้ปัญหาโสเภณีเด็กอย่างได้ผลแล้ว นับว่าโครงการนี้ยังมีผลพลอยได้หลายประการ เช่น

1. เป็นการขยายโอกาสการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

2. เพื่อเป็นการลดปัญหาเรื่องโรคเอดส์อย่างได้ผลอีกด้วย

3. ช่วยลดปัญหายาเสพติดลงได้

4. เพื่อเพิ่มศักยภาพของประชากร ในเขตสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจเพื่อรองรับการขยายตัว และการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจในพื้นที่ดังกล่าวในอนาคต

4. ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง ในปัจจุบันประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะทิ้งถิ่นไปประกอบอาชีพอื่น ๆ หรือขายแรงงานในกรุงเทพฯ ต่างจังหวัด หรือในต่างประเทศเป็นจำนวนมาก จะทิ้งเด็กกับคนแก่ไว้เฝ้าบ้าน สภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวขาดสน มีความเป็นอยู่ต่ำกว่ามาตรฐาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ (ในพระราชูปถัมภ์) ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการตั้งโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพิ่มขึ้นอีก 3 โรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 27	อ. โพนพิสัย	จ. หนองคาย
2. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 28	อ. คำเขื่อนแก้ว	จ. ยโสธร
3. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 29	อ. เมือง	จ. ศรีสะเกษ

5. ปัญหาเด็กเร่ร่อน เด็กที่ต้องติดตามผู้ปกครองไปหากินในที่ต่าง ๆ เช่น เด็กที่ต้องอาศัยอยู่ในเรือตามแม่น้ำลำค้ำย ๆ เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง ฯลฯ เด็กเหล่านี้อยู่ในเรือตั้งแต่เล็ก เมื่อถึงวัยที่จะเรียนหนังสือก็มีโอกาสที่จะเข้าศึกษาได้ เพราะบิดามารดา ไม่สามารถที่จะฝากเด็กไว้กับญาติได้ ทางรัฐบาลจึงได้จัดสถานศึกษาสำหรับบุตรชาวเรือที่อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ขึ้นคือ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย

ในปัจจุบันการขนส่งทางน้ำได้ลดความสำคัญลง จำนวนเรือในลำน้ำต่าง ๆ ก็ลดลงด้วย ดังนั้นบุตรหลานชาวเรือที่จะเข้าศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวก็ลดน้อยลงตามลำดับ ทางโรงเรียนก็เริ่มให้ความช่วยเหลือกับเด็กเร่ร่อนประเภทอื่น เช่น บุตรกรรมกรก่อสร้าง บุตรผู้มาขายแรงงานในกรุงเทพฯ ที่ต้องการนำบุตรมาอยู่ใกล้ชีวิต

1.7 ลักษณะของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

1. โรงเรียนสำหรับเด็กชาวเขา

เป็นโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ประเภทหนึ่ง จัดตั้งขึ้นเพื่อให้การศึกษาสำหรับเด็กชาวเขาโดยเฉพาะ ซึ่งส่วนหนึ่งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ชาวเขาเหล่านี้มีหลายเผ่า แต่

ละเผ่ามีชนบประเพณีไม่เหมือนกัน พ่อแม่ของเด็กชาวเขาส่วนมากมีอาชีพทำไร่เลื่อนลอย ปลูกฝิ่น ซึ่งเป็นสินค้าผิดกฎหมาย ชาวเขาขาดการศึกษา พูดภาษาไทยไม่ได้ เนื่องจากความเป็นอยู่ที่แร้นแค้นและอยู่ห่างไกลความเจริญนี้เอง จึงถูกแทรกซึมจากฝ่ายตรงข้ามได้ง่าย ทางกรมได้ให้ความสนใจชาวเขาเป็นพิเศษ แม้แต่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็เสด็จเยือนชาวเขาเป็นประจำทุกปีเมื่อพระองค์เสด็จประทับที่เชียงใหม่ หน่วยงานของรัฐที่ให้ความสนใจแก่ชาวเขามากคือตำรวจชายแดน และกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงศึกษาธิการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งสองนี้ในการให้การศึกษแก่ชาวเขาด้วยดีตลอดมา ทางกระทรวงศึกษาธิการ นั้นดำเนินการในด้าน จัดทำหลักสูตรโรงเรียนชาวเขา อบรมครูสอนเด็กชาวเขา ทำแบบเรียนสำหรับเด็กชาวเขาทำหนังสืออ่านประกอบสำหรับเด็กชาวเขา ให้คำแนะนำในด้านวิชาการ วิธีสอนและให้อุปกรณ์การสอนแก่เด็กชาวเขา และที่สำคัญคือ รับดำเนินการกิจการโรงเรียนสำหรับเด็กชาวเขา และจัดตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สำหรับเด็กชาวเขาขึ้นดังนี้

1. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบูรณ์
2. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์น่าน
3. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่ฮ่องสอน
4. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบุรี
5. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่
6. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เลย
7. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 21
8. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 22

2. โรงเรียนสำหรับบุตรผู้ป่วยโรคเรื้อน

เป็นโรงเรียนสำหรับเด็กที่ไม่ป่วย แต่มีบิดา หรือมารดาป่วยเป็นโรคเรื้อน ทางกรมจึงแยกเด็กออกมาจากพ่อแม่เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กติดโรค โรคเรื้อนเป็นโรคเมื่องร้อนติดต่อได้ และร้ายแรง ผู้ป่วยที่เป็นโรคเรื้อนอาจจะมือหงิก งอ นิ้วด้วน จมูกโหว่ ปากแหว่ง ใบหูขาด หน้าตาบิดเบี้ยว มีระบวมมากทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน่วยงานของรัฐและของนานาชาติได้พยายามให้การรักษาผู้ป่วยด้วยโรคนี้มาเป็นเวลาหลายสิบปีแล้ว การรักษาและควบคุมได้ผลดี ไม่มีผู้ป่วย ไม่มีบุตรผู้ป่วยเข้าเรียนแล้ว จึงได้จัดเด็กพิเศษ เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา และเด็กที่มีปัญหาทางสังคมเข้าเรียน ประเภทโรงเรียนประจำ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 ดังนี้

1. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ขอนแก่น
2. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์อำนาจเจริญ
3. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงดาว
4. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จิตตอารี ฯ

3. โรงเรียนสำหรับเด็กในชุมชนแออัด

เป็นโรงเรียนที่ทางการจัดขึ้นเพื่อการศึกษาของเด็กยากจนในแหล่งเสื่อมโทรม (Slum) ในเมืองใหญ่ ๆ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครมีแหล่งเสื่อมโทรมมากมาย ประชาชนในแหล่งสลัมเหล่านี้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ด้อยการศึกษา ทางการจึงพยายามช่วยเหลือเด็กในแหล่งดังกล่าวเหล่านี้ ปัจจุบันนี้โรงเรียนประเภทนี้มีแห่งเดียวคือ

โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ภูเก็ต กรุงเทพมหานคร

4. โรงเรียนสำหรับเด็กชาวเรือ

เป็นโรงเรียนที่จัดขึ้นสำหรับบุตรผู้มีอาชีพเรือค้าขาย บุคคลเหล่านี้จะมีเรือซึ่งเปรียบเสมือนบ้านด้วย เพราะกินอยู่หลับนอน ค้าขายในเรือของเขา และขึ้นล่องตามลำน้ำเจ้าพระยาเสมอ มิได้ปักหลักฐานเป็นการถาวร ทำให้บุตรหลานต้องเร่ร่อนตามไปด้วย จึงขาดการศึกษาเล่าเรียน ทางการจึงจัดตั้งโรงเรียนขึ้นสำหรับเด็กเหล่านี้โดยเฉพาะเมื่อปี พ.ศ. 2508 คือ

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย ตั้งอยู่ที่อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

โรงเรียนนี้ให้การศึกษาแก่เด็กตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา เป็นโรงเรียนประจำสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ และเน้นวิชาที่เกี่ยวกับเรือ เช่น การซ่อมเรือ การยาเรือ การอุดเรือ หลักการค้าขายเบื้องต้น

5. โรงเรียนสำหรับเด็กในย่านคุกคามของผู้ก่อการร้าย

ปัญหาเรื่องคอมมิวนิสต์เป็นปัญหาใหญ่ เป็นปัญหาระดับชาติ ปีหนึ่ง ๆ รัฐบาลต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมากในการต่อสู้ และป้องกันผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ อันเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคง และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศไทย ทหาร ตำรวจ และอาสาสมัครต้องพลีชีพเพื่อป้องกันประเทศปีละหลายร้อยคนในดินแดนที่ห่างไกลจากความเจริญ ผู้ก่อการร้ายจะคุกคามจนกระทั่งเด็กไม่กล้าไปโรงเรียน ผู้ปกครองของเด็กบางคนต้องเสียชีวิตเพราะการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ หรือลูกหลานของผู้ก่อการร้ายที่กลับ

ใจต้องการสถานศึกษาเล่าเรียน รัฐบาลตระหนักในเรื่องนี้จึงตั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ประเภทนี้ขึ้น คือโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุง

6. โรงเรียนสำหรับเด็กในถิ่นทุรกันดาร

โรงเรียนประเภทนี้ตั้งขึ้นเพื่อให้การศึกษาแก่เด็กที่อยู่ห่างไกลความเจริญโดยเฉพาะในถิ่นที่ทุรกันดาร เด็กเร่ร่อน เด็กขาดผู้อุปการะ เด็กกำพร้า เด็กยากจน เป็นโรงเรียนประจำ รัฐให้บริการที่จำเป็นฟรีทุกอย่าง

โรงเรียนประเภทนี้ตั้งขึ้นเป็นแห่งแรกในราวปี พ.ศ. 2496 ที่อำเภอพนมทวน ซึ่งอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองกาญจนบุรี รับเด็กจากจังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดใกล้เคียง การเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และเน้นวิชาชีพเบื้องต้นสำหรับท้องถิ่น ได้แก่การปลูกผักสวนครัว การเกษตร เลี้ยงสัตว์

ต่อมาทางการก็ขยายออกไปตามส่วนต่าง ๆ ของประเทศ จนกระทั่งปัจจุบันมีโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์อยู่ตามภาคต่าง ๆ ดังนี้

1. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน
2. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จันทบุรี
3. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย
4. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ฉะเชิงเทรา
5. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชัยนาท
6. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก
7. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นางรอง
8. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สุราษฎร์ธานี
9. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สกลนคร
10. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นครราชสีมา
11. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เขาค้อ
12. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตราด
13. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 19
14. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 20
15. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 23

16. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24
17. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 25
18. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26
19. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 27
20. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 28
21. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 29
22. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 30
23. โรงเรียนสมเด็จพระปิยะมหาราชาบรมนียบเขต

1.8 ประเภทของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

ปัจจุบันโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สังกัดกองการศึกษาสงเคราะห์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการบริการทางการศึกษาแบบให้เปล่าตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งประจำและไปกลับ ซึ่งมีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 39 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนประเภทต่างๆ ดังนี้

1. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์	จำนวน 24 โรงเรียน
2. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์	จำนวน 13 โรงเรียน
3. โรงเรียนสมเด็จพระปิยะมหาราชาบรมนียบเขต	จำนวน 1 โรงเรียน
4. โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์	จำนวน 1 โรงเรียน

1. **โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์** คือ โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นสำหรับเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนปกติได้ ได้แก่ เด็กชาวป่า ชาวเขา ชาวเรือ ชาวเกาะ เด็กที่อยู่ในท้องถื่นทุรกันดารหรือมีปัญหาทางสภาพภูมิศาสตร์ เด็กที่ยากจนมาก กำพร้าบิดา หรือมารดาขาดผู้อุปการะ เด็กเร่ร่อน เด็กในแหล่งเสื่อมโทรม เด็กที่เป็นบุตรหลานของผู้ได้รับภัยคุกคาม บุตรหลานของผู้ที่มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ บุตรหลานของผู้ประสบอุทกภัย วาดภัย บุตรผู้ป่วยโรคเรื้อน หรือเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในลักษณะอื่น ๆ ดังนี้

1. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน
2. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน
3. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย

4. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จันทบุรี
5. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ฉะเชิงเทรา
6. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชัยนาท
7. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก
8. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สุราษฎร์ธานี
9. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นางรอง
10. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สกลนคร
11. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นครราชสีมา
12. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ขอนแก่น
13. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบูรณ์
14. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์น่าน
15. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่ฮ่องสอน
16. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เลย
17. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุง
18. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ขอนแก่น
19. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์อำนาจเจริญ
20. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่
21. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จันทบุรี ๕
22. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตราด
23. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบุรี
24. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่

2. **โรงเรียนราชประชานุเคราะห์** คือ โรงเรียนที่สร้างขึ้นตามโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีพระเมตตาเอื้ออาทรต่อประชาชน ซึ่งได้รับภัยพิบัติจากธรรมชาติ เช่น อุทกภัย วาตภัย และชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ประเทศไทย และตามแนวชายแดน พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ให้เด็กที่บิดามารดาได้รับภัยพิบัติ เด็กยากจนขาดผู้อุปการะ และเด็กชาวเขาได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ให้มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ฯ ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการจัดตั้งโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ประเภทประจำชั้น เพื่อให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กที่ประสบปัญหาดังกล่าว ดังนี้

1. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 19
2. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 20
3. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 21
4. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 22
5. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 23
6. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24
7. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 25
8. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 26
9. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 27
10. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 28
11. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 29
12. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 30
13. โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31

3. **โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมนียเขต** คือ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่จัดขึ้นสำหรับเด็กปัญญาเลิศ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ แต่ยากจนทุกพื้นที่ทั่วประเทศศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เป็นโรงเรียนประเภทประจำอยู่ที่อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

4. **โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์** คือ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สำหรับเด็กในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร เป็นโรงเรียนประเภทไปกลับ ที่กรมสามัญรับโอนมาจากกรมประชาสงเคราะห์ เมื่อปี พ.ศ. 2523

1.9 การสมัครเข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

1. คุณสมบัติของเด็กที่จะรับเข้าเรียน

1. เป็นเด็กในเกณฑ์บังคับตาม พ.ร.บ. ประถมศึกษาแต่ขาดโอกาสที่จะเข้าเรียนในโรงเรียนปกติ

2. เป็นเด็กอยู่ตามป่าเขา เกาะ ในท้องถิ่นกันดาร ไกลการคมนาคม และยานพาหนะหรือกำพร้า

3. เป็นเด็กปกติไม่เป็นโรคติดต่อหรือเป็นโรคเรื้อรังอันเป็นอุปสรรคต่อการศึกษา

4. เป็นเด็กที่ไม่เคยเข้าเรียนในโรงเรียนใดมาก่อน

2. การคัดเลือกเด็กเข้าเรียน

จังหวัดจัดตั้งกรรมการคัดเลือกเด็กที่สมัครเข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ โดยยึดแนวปฏิบัติตามระเบียบของกรมสามัญศึกษาอย่างเคร่งครัดและด้วยความเป็นธรรม ผู้ปกครองจะไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมหรือสินจ้างรางวัลใด ๆ ทั้งสิ้น ผู้ประสงค์จะฝากเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ให้ติดต่อกับโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในเขตจังหวัดใกล้เคียงผู้มีอำนาจสมัคร :

1.10 องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. หน่วยงานภาครัฐ

- สำนักพระราชวัง
- กษัตริย์จังหวัด
- ประชาสงเคราะห์จังหวัด
- ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด
- สำนักงานสามัญจังหวัด
- ศูนย์พัฒนา และสงเคราะห์ชาวเขา
- กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน
- กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน
- สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/จังหวัด
- สำนักงานทหารพัฒนาหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่
- ศูนย์พิทักษ์ และช่วยเหลือเด็กทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

2. หน่วยงานภาคเอกชนและมูลนิธิต่าง ๆ

- มูลนิธิเด็ก

- สหทัยมูลนิธิ
- มูลนิธิศึกษาอาเซียน
- มูลนิธิคุ้มครองเด็ก
- มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก
- มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม
- มูลนิธิราชประชานุเคราะห์
- ศูนย์พัฒนาเยาวชน
- ศูนย์เมอร์ซีเซ็นเตอร์
- องค์การยูนิเซฟ
- องค์การแรงงานระหว่างประเทศ